

Тема №2: Електричне коло і його основні закони

Тема: Закон Ома для ділянки електричного кола.

Лабораторна робота №6

Мета:

Встановити на дослідах залежність між силою струму, напругою на ділянці кола та опором цієї ділянки. Сформуванати в учнів свідоме сприйняття взаємозв'язку між явищами на основі закону Ома. Показати практичну спрямованість отриманих знань..

I. Опрацювання нової навчальної інформації

1. З'ясуємо залежність сили струму в провіднику від напруги на його кінцях.

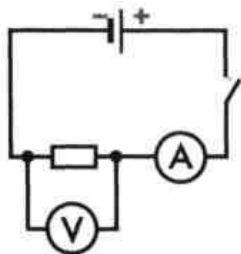
Ми ознайомилися із трьома фізичними величинами: силою струму (I), напругою (U) та опором (R). Чи існує зв'язок між цими величинами?

Якщо існує, то який він і як його встановити? Поміркуємо таким чином. Сила

струму характеризує швидкість переміщення заряду $\left(I = \frac{q}{t}\right)$ і визначається величиною заряду, переміщеного за одиницю часу через поперечний переріз

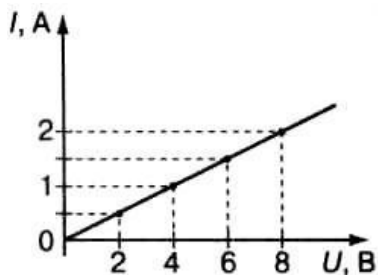
провідника. На швидкість переміщення зарядів впливає напруга $\left(U = \frac{A}{q}\right)$ та опір провідника (його властивість гальмувати рух зарядів).

Зі сказаного випливає логічний висновок: ці величини якимось пов'язані між собою. Як саме?

Дослід 1. Використовуючи джерело струму, амперметр, спіраль з нікелінового дроту (резистор), вольтметр, ключ і з'єднувальні провідники, складемо електричне коло (на малюнку наведено схему цього кола).

Амперметр, увімкнений у коло **послідовно**, показуватиме силу струму, що протікає в спіралі. Вольтметр, приєднаний до спіралі **паралельно**, покаже напругу на її кінцях. Опір спіралі не змінюватиметься.

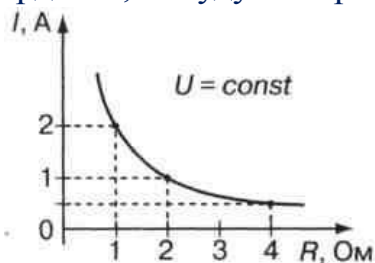
Замкнемо ключ та знімемо покази вольтметра й амперметра. Вони становитимуть: $U = 4\text{В}$; $I = 1\text{А}$. Якщо збільшимо напругу вдвічі, тобто $U = 8\text{В}$, то

амперметр покаже силу струму вдвічі більшу, тобто $I = 2 \text{ А}$. У ході досліду доходимо такого висновку: при постійному опорі провідника сила струму, що протікає в ньому, прямо пропорційна напрузі на його кінцях

Дослід 2. Складемо таке саме електричне коло, як у попередньому досліді, тільки замість однієї ніхромової дротини вмикатимемо по черзі дротини, що мають відповідно опір 1 Ом, 2 Ом, 4 Ом (магазин опорів).

Напруга на кінцях кожного провідника під час досліду буде сталою, контролюватимемо її значення весь час за показами вольтметра. Силу струму в колі вимірюватимемо амперметром.

Результати проведених дослідів виявляються такими: напруга на кінцях провідників становила 2 В; коли вмикали провідник опором 1 Ом, сила струму в колі становила 2 А, 2 Ом - 1 А, 4 Ом - 0,5 А. Відклавши ці значення на осях координат, побудуємо графік.

Бачимо, що ним є *гіпербола*, тобто: чим більший опір провідника, тим менший струм у ньому протікає.

Отже, доходимо висновку, що **при постійній напрузі сила струму в провіднику обернено пропорційна його опору**.

Поєднавши результати обох дослідів, запишемо формулу залежності сили струму в провіднику I від напруги на кінцях провідника U і його опору R :

$$I = \frac{U}{R}$$

Ця формула й виражає **закон Ома**.

Сила струму в однорідній ділянці електричного кола прямо пропорційна напрузі на цій ділянці й обернено пропорційна опору цієї ділянки.

На законі Ома ґрунтується експериментальний спосіб визначення опору провідника. Із закону Ома випливає, що

$$R = \frac{U}{I}$$

Отже, для визначення опору провідника потрібно виміряти на ньому напругу, потім — силу струму в ньому, після чого значення напруги поділити на значення сили струму. З цієї формули також видно, що одиниця електричного опору дорівнює відношенню одиниці напруги до одиниці струму,

тобто

$$1 \text{ Ом} = \frac{1 \text{ В}}{1 \text{ А}} = 1 \frac{\text{В}}{\text{А}}$$

Якщо нам відомі опір і сила струму на ділянці кола, то закон Ома дає змогу розрахувати напругу на його кінцях:

$$U=IR$$

Щоб визначити напругу на кінцях ділянки кола, потрібно силу струму в цій ділянці помножити на її опір.

II. Лабораторна робота №6. Дослідження залежності сили струму на ділянці кола від її опору

Переглянути відео.

<https://www.youtube.com/watch?v=j4mnNGU73mU&t=27s>

1. Виписати зазначені показники сили струму, напруги і опору з кожної зміни резистора.
2. Побудувати таблицю вимірів.
3. Підставити дані в формулу закону Ома на ділянці кола, виконати обчислення.
4. Написати висновок (в кінці відео є зразок)

III. Закріплення нового матеріалу

Дати відповідь на питання:

- 1) Як зміниться сила струму на ділянці кола, якщо при незмінному опорі збільшити напругу на її кінцях?
- 2) Як зміниться сила струму, якщо при незмінній напрузі збільшити опір ділянки кола?
- 3) Сформулюйте закон Ома.
- 4) Як за допомогою вольтметра і амперметра можна виміряти опір провідника?
- 5) За якою формулою визначається напруга, якщо відомі сила струму й опір даної ділянки?

Навчаємося розв'язувати задачі:

1. Якої сили струму при напрузі 0,55 В протікає у вольфрамовій дротині завдовжки 1 м і площею поперечного перерізу 0,5 мм²?

2. Знайти площу поперечного перерізу ніхромового дроту завдовжки 20 м, з якого виготовлено спіраль електронагрівального приладу, якщо при напрузі 220 В сила струму в спіралі 4 А?

IV. Підсумок уроку

- Що ми дізналися на уроці:

- при постійному опорі провідника сила струму, що протікає в ньому, прямо пропорційна напрузі на його кінцях
- при постійній напрузі сила струму в провіднику обернено пропорційна його опорі.
- Сила струму в однорідній ділянці електричного кола прямо пропорційна напрузі на цій ділянці й обернено пропорційна опорі цієї ділянки.

$$I = \frac{U}{R}$$

• одиниця електричного опору дорівнює відношенню одиниці напруги до одиниці струму,

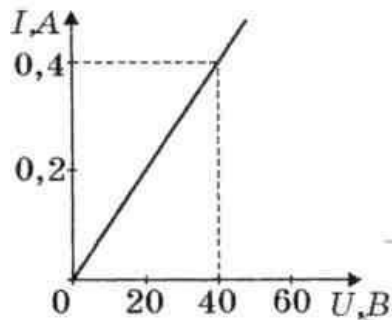
тобто

$$1 \text{ Ом} = \frac{1 \text{ В}}{1 \text{ А}} = 1 \frac{\text{В}}{\text{А}}$$

- Обговорення помилок та виставлення оцінок

V. Домашнє завдання

1. Опрацювати теоретичний матеріал.
2. Розв'язати задачу:

Визначити за графіком на рис.: а) опір провідника; б) напругу, необхідну для одержання в цьому провіднику струму силою 3,5 А; в) з якого матеріалу виготовлений провідник, якщо його довжина 400 м, а площа поперечного перерізу 2 мм².

3. Підготуватись до контрольної роботи